

Doctor Thomas Schwencke en Wolfgang Amadeus Mozart

Harry F.P. Hillen

FIGUUR Thomas Schwencke (1694-1767) was hoogleraar Anatomie en Chirurgie aan de Chirurgische School in Den Haag. Hij publiceerde het eerste tekstboek hematologie en was behandelend arts van Wolfgang Amadeus Mozart tijdens diens concertreis in Nederland in 1765. (Bron: Gemeentearchief Den Haag).

Thomas Schwencke (1694-1767) was nog geen 29 jaar oud toen hij werd benoemd tot hoogleraar in de anatomie en de chirurgie in Den Haag. Pas aan het einde van zijn carrière zou hij vooral naam maken, als behandelend arts van Mozart.^{1,2} Schwencke groeide met zijn jongere broer Martinus op in Maastricht. De familie Schwencke was naar Maastricht verhuisd in het gevolg van de graaf van Waldeck, de gouverneur en de oprichter van het militaire hospitaal in de stad. Daar volgden de gebroeders Schwencke de Latijnse School en waarschijnlijk de geneeskundige vooropleiding in het militaire hospitaal; vervolgens gingen zij in Leiden geneeskunde studeren.³ Thomas Schwencke promoveerde in 1715 op een proefschrift over speeksel ('Dissertatio de Saliva'). Hij vestigde zich als Medicinae Doctor in 1718 in Den Haag.

In die periode was de opleiding geneeskunde aan de universiteiten vooral theoretisch, terwijl de praktische chirurgische opleiding aan Illustere Scholen of Chirurgische Scholen werd gegeven. Er waren toen onder andere Illustere Scholen in Amsterdam, Deventer, Breda, Nijmegen, Rotterdam en Maastricht, en Chirurgische Scholen in Leeuwarden, Delft en Den Haag.

In 1723 werd Thomas Schwencke, op advies van de Leidse anatoom Albinus, door de 'Societas Hagensis' als opvolger van professor Maurits van Reverhorst benoemd tot 'professor Anatomiae et Chirurgiae' aan de Chirurgische School in de Hofstad (figuur)

Het onderwijs van Schwencke werd gewaardeerd. In 1736 werd zijn leeropdracht uitgebreid met een lectoraat verloskunde. In Den Haag werd de staf van de Chirurgische School geleidelijk uitgebreid met een hoogleraar filosofie en in 1750 met een hoogleraar botanie, Martinus Schwencke, die ook verantwoordelijk werd voor een gerenommeerde Hortus Medicus aan het Bezuidenhout.¹

Het onderzoek dat Thomas Schwencke deed, naast zijn praktijk als stadsarts, resulteerde in meerdere publicaties. De bekendste daarvan is 'Haematologia sive Sanguinis Historia', in 1743 het eerste leerboek hematologie.³ Daarnaast publiceerde Schwencke over de pokken en vooral over de 'varioliatie', de inoculatie met materiaal uit blaasjes van lijdende aan een pokkeninfectie met een gemittigd beloop. Schwencke paste deze voorloper van de pokkenvaccinatie in 1754 als eerste in Nederland toe. In het kader van zijn lectoraat obstetrie beschreef Schwencke

Universiteit Maastricht,

Onderwijsinstituut Faculty Health, medicine
and Life Sciences, Maastricht.

Prof.dr. H.F.P. Hillen, emeritus hoogleraar

Interne Geneeskunde (h.hillen@oifdg.unimaas.nl)

een instrument om de baarmoeder te kantelen, bekend als het 'zilveren pessarium van Schwencke'.

Door dit alles verkreeg Schwencke naam en faam. Door de Raad van State werd hij geconsulteerd als 's Lands arts. In 1737 werd hij benoemd tot hofarts van Willem IV en de Prins en Prinses van Nassau-Weilburg.

MOZART

In 1765 had de muzikale Prinses Carolina van Nassau-Weilburg de familie Mozart uitgenodigd om in Den Haag concerten te geven ter gelegenheid van de inhuldiging van het Stadhouderschap van Willem V, haar broer. Vader Leopold Mozart, moeder Maria Anna, de 14-jarige zus Nannerl en het 9-jarige wonderkind Wolfgang Amadeus verbleven daarvoor in hotel La Ville de Paris. Daar kreeg eerst zus Nannerl buiktyfus. Zij werd ernstig ziek, zelfs zodanig dat voor haar leven gevreesd moest worden. De behandeling die was ingesteld door de stadsarts Heymans hielp niet.⁴ Op verzoek van Prinses Carolina nam Schwencke de behandeling over. Dit verliep na enige tijd

voorspoedig, maar vervolgens werd Wolfgang Amadeus even ernstig getroffen door de buiktyfus. Ook hij werd uiteindelijk met goed resultaat behandeld door Schwencke. Vader Mozart was zeer onder de indruk van de aanpak van Schwencke en vooral van zijn conversatie in het Latijn.⁵ Na twee maanden ziekbed kon Mozart de concerten in Den Haag hervatten. Schwencke was waarschijnlijk onder de toehoorders toen op 8 maart 1766 het speciaal voor de gelegenheid gecomponeerde divertimento 'Gallimathias musicum' (KV32) met een fuga op de melodie van het Wilhelmus door Wolfgang Amadeus Mozart in goede gezondheid werd uitgevoerd.⁶

Belangenconflict: geen gemeld. Financiële ondersteuning: geen gemeld.

Aanvaard op 3 juni 2010

Citeer als: Ned Tijdschr Geneeskd. 2010;154:A2195

[▶ Meer op www.ntvg.nl/perspectief](http://www.ntvg.nl/perspectief)

LITERATUUR

- Endtz LJ. De Hage-Professoren. Geschiedenis van een chirurgische school. Amstelveen: Specia; 1972.
- Krul R. Haagsche Doctoren, Chirurgen en Apothekers in den ouden tijd. 's-Gravenhage: W.P.van Stockum & Zoon; 1891.
- Hillen HFP. Thomas Schwencke (1694-1767) De eerste Nederlandse hematoloog. Ned Tijdschr Hematol. 2010;7:17-20.
- Koopman J. Mozart en zijn geneeskundigen. Ned Tijdschr Geneeskd. 1925;69:35-43.
- Peddemors A, Samana L. Mozart and the Netherlands. Zutphen: Walburg Pers; 2003.
- Robbins Landon HC. Wolfgang Amadeus Mozart. Baarn: Tirion uitgevers; 2001.